KARADENİZ

2024 GELİŞMELERİ IŞIĞINDA

Bölgesel Değerlendirmeler

Editörler
Özgür TÜFEKÇİ
Fevzi KIRBAŞOĞLU

NEU PRESS

KARADENİZ: 2024 GELİŞMELERİ IŞIĞINDA BÖLGESEL DEĞERLENDİRMELER

Editörler

Özgür TÜFEKÇİ
Fevzi KIRBAŞOĞLU

NEU
PRESS

Yayınevi: NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI
Publisher: NECMETTIN ERBAKAN UNIVERSITY PRESS (NEU PRESS)
Yaka Mah. Yeni Meram Cad. Kasım Halife Sok. B Blok No: 11 Meram / KONYA / TÜRKİYE
+90 332 221 0 575 www.neupress.org info@neupress.org
neupress.org
pressneu
Sertifika No / Certificate Number: 49846
ROR ID: https://ror.org/013s3zh21
Crassref Funder ID: 501100016981
Genel Yayın Yönetmeni / Executive Editor:
Dr. Öğr. Üyesi/Asst. Prof. Dr. Fatih KALECİ, fkaleci@neupress.org
Telif ve Lisanslama Müdürü / Rights and Permission Manager:
Muammer KÖROĞLU, mkoroglu@neupress.org

Yayın No. / Publication Number:

Kitap Adı / Book Title: KARADENİZ: 2024 GELİŞMELERİ IŞIĞINDA BÖLGESEL DEĞERLENDİRMELER

Title in English:

ISBN: 978-625-5777-07-2

Editörler/Editors
Doç. Dr. Özgür TÜFEKÇİ
Arş. Gör. Fevzi KIRBAŞOĞLU

Tasarım/Design
Enes Malik YALÇIN, enesyalcin@neupress.org

Redaksiyon/Redaction
Torun BAYRAMLAR, torun@neupress.org

Baskı Sorumluları / Printing Officers
Nurullah DEMİR, nurullah@neupress.org
Muhammed Sami TEKİN, muhammedsami@neupress.org

Baskı/Printing
Necmettin Erbakan University Press (NEU PRESS)
Yaka Mah. Yeni Meram Cad. Kasım Halife Sok. B Blok No: 11 Meram / KONYA / TÜRKİYE
0332 221 0 575 - www.neupress.org
Sertifika No / Certificate No: 48888

Yayın Türü / Publication Type: Kitap - Akademik Yayımlar / Book - Academic Publications
Yayım Tarihi / Publication Date: Eylül 2025/September 2025
Yayım Yeri / Place of Publication: Konya, Türkiye
Yayın Dili / Language: Türkçe/Turkish
Ebat / Dimensions: 16x24 cm
Baskı Sayısı / Edition: 1
Sayfa Sayısı / Page Count: X + 534

Kategori/Category:

SDG Category:

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Değerlendirmeler, Geniş Karadeniz Havzası, Sınıraşan Sorunlar
Keywords: Regional Assessments, Greater Black Sea Basin, Transboundary Issues

**Bu eserin tüm hakları Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınlarına (NEU PRESS) aittir. Eserin tamamı veya bir kısmı 5846 sayılı FİKİR VE SANAT ESERLERİ KANUNU'nu hükümlerine göre, kitabı yayınlayan yayınevinin önceden izni olmadan herhangi bir ortamda yayımlanamaz ve herhangi bir bilgi depolama ve erişim sistemiyle, mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik veya başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, aktarılamaz ve dağıtılamaz.*

***Eserdeki yazılı olan her türlü bilginin ve yorumun sorumluluğu editörlerin, yazarların kendilerine aittir.*

** All rights of this work belong to Necmettin Erbakan University Press (NEU PRESS). According to the provisions of the "Law No. 5846 on Intellectual and Artistic Works", the whole or part of the work cannot be published in any medium without the prior permission of the publishing house that published the book, and it cannot be reproduced, printed, transferred or distributed by any information storage and retrieval system, mechanical, electronic, photocopying, magnetic or other methods.*

***The responsibility for all kinds of information and comments written in the book belongs to the editors and authors themselves.*

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM BÖLGE ÜLKELERİNİN 2024 GÖRÜNÜMÜ 1

Türkiye 2024 3
Fevzi KIRBAŞOĞLU

Azerbaycan 2024 39
Hülya ERCAN KINIK

Bulgaristan 2024 65
Vahit GÜNTAY

Ermenistan 2024 85
Meltem HASANÇEBİ

Gürcistan 2024 109
Muharrem BAYRAK

Romanya 2024 133
Ekrem OK, Dilek KARADENIZ TOPAL

Moldova 2024 159
Dilek KARADENIZ TOPAL, Ekrem OK

Rusya 2024 185
Burak KOLOT, Yunus Emre AYDIN

Ukrayna 2024 225
Adnan SEYAZ

Yunanistan 2024 247
Oğuzhan BAL, Fevzi ALTINOK

2. BÖLÜM ULUSLARARASI AKTÖRLER VE GENİŞ KARADENİZ HAVZASI . 275

Trump Gelirken: ABD'nin Karadeniz Politikasında Başkanlık Diplomasisi 277
Murat ÜLGÜL

Bütüncül Ulusal Güvenlik Yaklaşımı Çerçevesinde Uzak Denizlerin Güvenliği ve Çin'in Karadeniz Politikası 299
Müge YÜCE

NATO'nun Karadeniz Politikası 2024 313
Hakan KÜÇÜK

AB'nin Karadeniz Politikalarında Macaristan'ın Rolü: 2024 Dönem Başkanlığı ve Bölgesel Gelişmeler 337
Yeşim DENİZ

3. BÖLÜM GENİŞ KARADENİZ HAVZASINDA SINIRAŞAN SORUNLAR 367

2022 Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrası Türk Dış Politikasında Denge Arayışları 369
Kemal GÖKÇAY, Murat ÇEMREK

Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Gıda Güvenliğine Etkisi (2022-2024)..... 387
Çiğdem ELBİR, Ayça EMİNOĞLU

21. Yüzyılda Savaş Kavramını Yeniden Düşünmek:
Rusya–Ukrayna Savaşı (2022-2024)..... 409
Şennur ÖZDEMİR, Ayça EMİNOĞLU

Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Çevresel Güvenliğe Etkisi 435
Selcan BEDİRHANOĞLU

Ekonomik Savaşın Akademik Yansıması: 2022 Ukrayna Krizi Sonrası
Rusya'ya Yaptırımlar Üzerine Bibliyometrik Bir İnceleme..... 453
Muhammet NEGİZ

Türkiye'nin Potansiyel BRICS Üyeliğinin
Karadeniz Enerji Güvenliğine Etkisi..... 487
Zehra AKSU

Kırım Türkleri 2024 511
Alperen TÜRKMEN

TAKDİM

2024 yılı, dünyanın gittikçe daha karmaşık hale geldiği, uluslararası sorunların daha arttığı, çözümlerin daha zorlaştığı bir yıl olarak sona erdi. Özellikle son 10 yılda bütün dünya Orta Doğu'ya, Suriye'ye odaklanmışken, 2022 Şubat'ında başlayan, uluslararası güvenliği ve küresel ekonomiyi çok fazla etkileyen Rusya-Ukrayna Savaşı, dünyanın yeni gündemini oluşturmuştu. Hal böyleyken, İsrail'in 2023'te Gazze topraklarını işgali ve on binlerce kişinin ölümüne neden olan Filistinlilere uyguladığı "soykırım", gündemi değiştirdi. Akabinde Suriye'deki "rejim" değişikliği, içinde taşıdığı çelişkilere ve bütün tartışmalara rağmen bölgede "barış" beklentilerini yükseltti. Fakat eş zamanlı olarak 2024 yılının son aylarında ve halen süren bir biçimde, İsrail'in bölgedeki Hizbullah ve HAMAS gibi silahlı devlet dışı aktörleri ve İran'ı hedef alması, İsrail-İran arasında yaşanan karşılıklı füze saldırıları, tekrar kötümser bir hava yarattı, "üçüncü dünya savaşı" olasılığını bir kez daha gündeme getirdi. Son olarak, uluslararası güçler tarafından da çok kullanılan bir aktör olan terör örgütü PKK, "kendini feshedeceğini" ve "silah bırakacağını" ilan etti. Neticede yaşanan bütün olumsuzluklar, bölgede haritaların yeniden çizileceği iddialarının bir kez daha tartışmaya açılmasına neden oldu. 2025 yılı başından itibaren ABD Başkanlığını yeniden üstlenen Trump'ın, başta Rusya-Ukrayna savaşını durduracağı iddiası olmak üzere bölgeye yönelik söylemleri ve politikaları ise durumu iyice karışık hale getirdi. Doğal olarak da bütün olumsuzluklar, bütün acılar sonrasında, bir biçimde barış beklentileri yükseliyor, ancak bu süreç çok uzun sürmüyor, tekrar en aşağıya iniyor, fasit daireden çıkılamıyor; yaşananlar karamsarlığı arttırıyor. Fakat nihayetinde, *Sisifos*'un "saçma" kaderi bile bir umut taşıyor içinde.

Karadeniz de bütün bu hercümerçten etkileniyor. Çok uzun yıllar dünyanın en sakin coğrafyalarından biri olan Karadeniz, son yıllarda önemli bir kriz havzası haline geldi, artık dingin bir deniz değil. Yukarıda resmedilen coğrafyanın içinde ve ortasında yer alan Karadeniz, yüzyıllar boyunca, Osmanlı Devleti'nin egemenliğinde bir "barış denizi" niteliği taşırken, her şeye rağmen Soğuk Savaş sonrasında da sükunetini korumuştu. Nitekim bölgede barışı en fazla, en içten biçimde isteyen ülke olan Türkiye, bu yöndeki samimiyetini, 1990'ların başından iti-

baren uyguladığı politikalarla ortaya koymuştu. Türkiye'nin birkaç yıl öncesine kadar, yaklaşık yirmi beş yıl büyük derecede söz sahibi olduğu Karadeniz, Rusya'nın fazla varlık gösteremediği bir coğrafya ve ABD'nin giremediği neredeyse tek deniz olmuştu. Ancak, bu süreçte, bu durumdan en fazla rahatsızlığı ABD duydu. Zira Türkiye, bu yapılanmalar için çaba harcarken, mümkün olabildiğince başta ABD ve NATO olmak üzere kıyıdaş olmayan, bölgede yer almayan güçleri sürecin ve bölgenin dışında tutmuştu. Türkiye, kendisi dışında ABD, NATO ve diğer Batılı güçlerin, Karadeniz'e nüfuz etmesini ve fiziki olarak girmesini uzun süre engelledi. Bulgaristan ve Romanya'nın 2004'te NATO -2007'de de AB- üyesi olmaları, NATO'nun ve AB'nin Karadeniz'e ulaşmalarını sağladı ve Karadeniz'deki dengeleri nispeten değiştirdi.

Ancak, Türkiye'nin Karadeniz'de büyük bir emekle inşa ettiği bölgesel güvenlik mimarisi, Rusya'nın tahripkâr politikasıyla çöktü. Huzursuz ve güvenlikten yoksun bir Karadeniz yarattı. Bugün BLACKSEAFOR'un akıbeti meçhul. Karadeniz Ekonomik İşbirliği Projesi/Örgütü/Bölgesi, yıllar geçmesine rağmen bekleneni vermedi, KUH yeterince işlevsel değil, BSCF verimli çalışmıyor. Öte yandan ABD'nin ve Batı'nın Karadeniz'de var olmak yönündeki arzuları minvalinde 2000'li yılların ikinci yarısından itibaren, Türk ordusuna sızmış malum terör örgütünün iş birlikçileri tarafından organize edilen ve yürütülen ve Türk Silahlı Kuvvetleri'ne yönelik başta "kumpas davalar" olmak üzere her türlü tertip, öncelikle o tarihte Karadeniz'deki en güçlü deniz kuvveti olan Türk Donanması'nı hedef almıştı. Sonuçta, Türk Deniz Kuvvetleri, Karadeniz'deki baskın güç olma iddiası geçerliliğini nispeten yitirdi, Türkiye'nin yıllardır, içtenlikle ve özenle sürdürdüğü çabalar akamete uğradı, Karadeniz güvenliğine halel geldi. Ancak son zamanlarda, Rusya-Ukrayna Savaşı'nda, Ukrayna'nın, Rus donanmasına beklenmedik biçimde verdiği zaiyat, Rusya'nın savaş gücünü ciddi biçimde olumsuz etkiledi. Ukrayna'nın asimetrik bir biçimde yürüttüğü muharebelerde, Rusya'nın Karadeniz'deki donanmasının kapasitesi fiziken ve fiilen düştü. Öte yandan, eş zamanlı olarak, Türk Deniz Kuvvetleri, ulusal savunma sanayindeki gelişmeleri donanmasına yansıtması ve modernizasyon projeleriyle önemli bir yol katetti. Bütün bu süreç, Türkiye'nin, Karadeniz'de tekrar başat aktör olmasına ve belirleyici rol oynamasına imkân sağlayacaktır.

Karadeniz, uluslararası öneme sahip olduğu gibi, Türkiye'nin dış politikası ve ulusal güvenliği açısından da anlamlıdır. Ulu önder Mustafa Kemal Atatürk tarafından ifade edilen Türk dış politikasının şiarı "*yurtta barış, dünyada barış*", Karadeniz için de geçerlidir. Yalnızca Türkiye'nin değil, Karadeniz bölgesindeki tüm ülkelerin ulusal

barışlarını gerçekleştirmeleri, bölgesel barışın sağlanmasına ve dünya barışının gerçekleşmesine önemli katkı sağlayacaktır. Bölge ülkelerinin demokrasi, özgürlük, insan hakları, laiklik, ulusal egemenlik, birbirlerinin sınırlara saygı ve içişlerine karışmama konularında daha fazla hassasiyet ve çaba göstermeleri, bölgesel barış açısından yalnızca uluslararası gelişmişlik standartlarını yakalamak noktasında ölçüt değil, zorunluluktur.

Karadeniz, Türkiye'nin Mavi Vatan'ının bir parçasıdır. Uluslararası konjonktür, daha çok Doğu Akdeniz üzerinden algılanmasına neden olsa da Mavi Vatan, Türkiye'nin bütün denizlerini ve bütün sularını tanımlayan bir kavramdır. Cumhuriyet Donanması, maruz kaldığı hem haince hem düşmanca bütün saldırılara rağmen, bütün Mavi Vatan'da ve açık denizlerde olduğu gibi Karadeniz'de de Türkiye'nin hak ve menfaatlerini sonuna kadar koruyacak imkân ve kabiliyet ile azim ve kararlılığa sahiptir.

Karadeniz'i Karadeniz yapan Türk Boğazları'nın stratejik önemi ve Montrö Boğazlar Sözleşmesi'nin geçerliliği ve gerekliliği, Rusya-Ukrayna Savaşı nedeniyle bir kez daha tescillenmiştir. Türkiye'nin başka hiçbir alternatif aramadan Montrö Boğazlar Sözleşmesi'ni mevcut haliyle koruması, bu konuda uluslararası tartışmalara izin vermemesi ve sözleşmeye halel gelmemesini sağlaması, ulusal güvenliği açısından elzemdir.

Bütün bu çerçevede, Karadeniz hakkında kayıt tutmak, yazmak, bilgi biriktirmek, düşünce üretmek, analiz yapmak, Türkiye'nin akademisyenleri için bir zorunluluk, bir anlamda akademik bir görevdir. *Karadeniz: 2024 Gelişmeleri Işığında Bölgesel Değerlendirmeler* adını taşıyan bu çalışma, bu anlamda bir işlevi yerine getirmiş olmak açısından anlamlıdır. Çalışma, ayrıca, Türkiye'de seri akademik çalışmalar yapmak ve bunları yıllarca sürdürmek, çeşitli nedenlerle kolay olmadığı için sık rastlanılan bir durum değildir, bu nedenle de bir değer arz etmektedir. Karadeniz Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden Doç. Dr. Özgür Tüfekçi ve Araştırma Görevlisi Fevzi Kırbaşoğlu'nun editörlüğünü yaptıkları çalışma, 2021'den beri her yıl yayımlanan serinin 2024 yılına ait çalışmasıdır.

"Bölge Ülkelerinin 2024 Görünümü" başlığını taşıyan ilk bölümde, bölge ülkeleri hakkında 2024 yılına dair değerlendirmeler yer almaktadır. Burada yer alan ülkeler, Karadeniz'e kıyıdaş ülkelerle sınırlı değillerdir. Daha kapsayıcı bir biçimde, Karadeniz'e kıyıdaş olmayan bazı ülkeler de burada değerlendirmeye tabi tutulmuşlardır. Yazarlar, söz konusu ülkelerde, 2024 yılı içerisinde yaşanan siyasal,

sosyal, ekonomik ve askeri gelişmeleri incelemişlerdir. Bu bölümde, *Fevzi Kırbaşoğlu* Türkiye'yi, *Hülya Ercan Kınık* Azerbaycan'ı, *Vahit Güntay* Bulgaristan'ı, *Meltem Hasançebi* Ermenistan'ı, *Muharrem Bayrak* Gürcistan'ı, *Ekrem Ok ve Dilek Karadeniz Topal* Romanya'yı, Dilek Karadeniz Topal ve Ekrem Ok Moldova'yı, *Burak Kolot ve Yunus Emre Aydın* Rusya'yı, *Adnan Seyaz* Ukrayna'yı, *Oğuzhan Bal ve Fevzi Altınok* Yunanistan'ı kaleme almışlardır.

"Uluslararası Aktörler ve Geniş Karadeniz Havzası" başlığını taşıyan İkinci Bölüm'de, uluslararası aktörlerin Geniş Karadeniz Havzası'na yönelik politikaları analiz edilmektedir. *Murat Ülgül*, "Trump Gelirken: ABD'nin Karadeniz Politikasında Başkanlık Diplomasisi" başlıklı çalışmasında, Trump ve Biden'ın başkanlık dönemlerini, Karadeniz bölgesinin kilit aktörleri olan Rusya, Ukrayna ve Türkiye liderleri (Putin, Zelensky ve Erdoğan) ile kurdukları kişisel diplomatik ilişkiler üzerinden karşılaştırmalı olarak analiz etmektedir. Çalışma, Biden'ın diplomasisinin realizm ve ideolojik (demokrasi-otoriterlik karşıtlığı) unsurların bir karışımından oluştuğunu, daha bütüncül ve ilkesel bir çerçevede şekillendiğini; buna karşılık, Trump'ın diplomasisinin daha çok kişisel çıkarlar, iç politika hesapları ve güçlü liderlere duyulan sempati gibi "çıkar-merkezli" ve etkileşimsel bir karaktere sahip olduğunu, öne sürmektedir. *Müge Yüce*, "Bütüncül Ulusal Güvenlik Yaklaşımı Çerçevesinde Uzak Denizlerin Güvenliği ve Çin'in Karadeniz Politikası" başlıklı çalışmasında, bölge dışı, fakat küresel bir aktörün bölgeyle ilişkisini incelemektedir. Çalışmada, Çin'in, 2014 yılından beri uyguladığı "Bütüncül Ulusal Güvenlik Yaklaşımı"nı merkeze alarak, geleneksel kara odaklı güvenlik anlayışından denizlere ve küresel çıkarlara yönelen stratejik dönüşümü incelemektedir. Çalışma, bu yeni güvenlik konseptinin Çin'in uzak denizlerdeki çıkarlarını koruma stratejisini nasıl şekillendirdiğini, özellikle "Kuşak ve Yol İnisiyatifi" kapsamında küresel liman yatırımları ve donanma kapasitesinin artırılması üzerinden açıklamaktadır. "NATO'nun Karadeniz Politikası: 2024" başlıklı çalışmasında *Hakan Küçük*, NATO'nun Karadeniz'deki stratejik yönelimini ve 2024 yılındaki faaliyetlerini kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Çalışmada, NATO'nun Karadeniz'e yönelik ilgisinin temelinde Rusya'yı çevreleme stratejisinin yattığı ve bu stratejinin merkezine 2014'ten itibaren tırmanan ve 2022'de tam ölçekli bir savaşa dönüşen Ukrayna'nın yerleştiği ifade edilmektedir. Çalışma, NATO'nun Karadeniz'deki varlığı ve Rusya'yı çevreleme politikası devam ettikçe, bölgedeki gerilimin süreceğini, zira Rusya'nın, kendi "arka bahçesi" olarak gördüğü bu coğrafyada NATO'nun artan etkisini kabul etmeyeceği öne sürülmektedir. Son olarak *Yeşim Deniz*, "AB'nin Karadeniz Politikalarında Macaristan'ın Rolü: 2024 Dönem Başkan-

lığı ve Bölgesel Gelişmeler" başlıklı çalışmasında, AB'nin Karadeniz politikasında Macaristan'ın rolünü incelemektedir. Zira Macaristan, üyesi olmasına rağmen, Birlik içerisinde genelden farklı bir duruşa sahiptir. Macaristan'ın, bir yandan AB ile yaşadığı "illiberal demokrasi" ve "hukuk devleti" gibi konulardaki gerilimler, diğer yandan "Doğu'ya Açılım" politikası çerçevesinde Rusya, Çin ve Türk Devletleri Teşkilatı ile geliştirdiği çok yönlü ilişkiler analiz edilmekte, ayrıca, AB'nin "Doğu Ortaklığı" girişiminin 2024'teki durumu değerlendirilmektedir.

"Geniş Karadeniz Havzasında Sınıraşan Sorunlar" başlığını taşıyan Üçüncü Bölüm'de, ulusal sınırları aşan, bölgedeki başka ülkeleri de ilgilendiren konular ve sorunlar ele alınmaktadır. *Kemal Gökçay ve Murat Çemrek*, "2022 Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrası Türk Dış Politikasında Denge Arayışları" başlıklı çalışmalarında, öncelikle Türkiye'nin geleneksel denge politikası anlayışını tarihsel arka planıyla birlikte incelemekte, akabinde Cumhuriyet'in kuruluşundan itibaren izlenen çok yönlü ve pragmatik dış politika anlayışının, Ukrayna-Rusya Savaşı'nda nasıl güncellendiğini ve uygulandığını detaylandırılmaktadırlar. Çalışmada, Türkiye'nin NATO üyesi olarak Batı ile ilişkilerini sürdürürken, aynı zamanda Rusya ile enerji, ticaret ve güvenlik alanlarında iş birliğinde de ısrarlı ve başarılı olması, söz konusu denge politikasının yansımaları olarak ifade edilmektedir. "Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Gıda Güvenliğine Etkisi (2022-2024)" başlıklı çalışmalarında *Çiğdem Elbir ve Ayça Eminoğlu* ise yine Rusya-Ukrayna Savaşı'nı bir başka önemli yönüyle incelemektedirler. Çalışmada, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın küresel gıda güvenliği üzerindeki çok boyutlu etkileri analiz edilmektedir. Çalışmanın önemli bir kısmı, savaşın yol açtığı tahıl krizine çözüm bulmak amacıyla Türkiye'nin girişimiyle imzalanan Karadeniz Tahıl Koridoru Anlaşması'na ayrılmıştır. *Şennur Özdemir ve Ayça Eminoğlu*, "21. Yüzyılda Savaş Kavramını Yeniden Düşünmek: Rusya-Ukrayna Savaşı (2022-2024)" başlıklı çalışmalarında, Rusya-Ukrayna Savaşı'nı, "yeni nesil savaş" kavramı çerçevesinde inceleyen kapsamlı bir analiz ortaya koymaktadırlar. Söz konusu savaş, sadece devletlerarası bir mücadele olmayıp, paralı askerler, yabancı gönüllüler gibi devlet dışı aktörler, siber saldırılar, dezenformasyon, insansız hava araçları gibi modern teknolojiler ve karmaşık finansman modelleri (uluslararası yardımlar, enerji ticareti) içermesi nedeniyle geçmişteki savaşlardan farklı bir görüntü arz etmektedir. Bu savaş, hem geleneksel (jeopolitik hedefler, devlet orduları) hem de yeni nesil savaş (hibrit taktikler, sivillerin hedef alınması, savaşın süreklilik kazanması) özelliklerini barındıran bir "hibrit savaş" olarak ifade edilmektedir. *Zehra Aksu*, "Türkiye'nin Potansiyel BRICS Üyeliğinin Karadeniz Enerji Güvenliğine Etkisi" başlıklı çalışmasında, Türkiye'nin potansiyel BRICS üyeliğinin Karadeniz'deki

enerji güvenliği dinamiklerine olası etkilerini kapsamlı bir şekilde analiz etmektedir. Türkiye'nin bu bölgedeki ikili rolünü (enerji geçiş koridoru ve yükselen üretici) ayrıntılı ele alan çalışmanın ana argümanı, Türkiye'nin olası BRICS üyeliğinin Karadeniz enerji güvenliği için hem fırsatlar hem de zorluklar barındırdığı yönündedir. *Alperen Türkmen*, "Kırım Türkleri: 2024" başlıklı çalışmasında, 2014'te Kırım'ın Rusya tarafından ilhakının ve 2022'de başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı'nın, Kırım Tatar Türkleri üzerindeki etkilerini ele almaktadır. Rusya'nın uyguladığı politikalar sonucu Kırım Tatar Türklerinin maruz kaldıkları ve 2024 yılı itibarıyla devam eden insan hakları ihlalleri, demografik yapıyı değiştirme çabaları, bunlara karşılık uluslararası toplumun (özellikle Türkiye ve AB'nin) tepkileri ve Kırım Tatar Türklerinin Ukrayna'nın yanında yer alarak verdikleri var olma mücadelesini güncel verilerle analiz etmektedir. Çalışmanın ana odağını, Kırım'ın 2014'teki Rus ilhakından sonra Kırım Tatar Türklerinin maruz kaldığı baskılar ve 2022'de başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı'nın bu halk üzerindeki etkileri oluşturmaktadır. *Selcan Bedirhanoğlu*, "Rusya-Ukrayna Savaşı'nın Çevresel Güvenliğe Etkisi" başlıklı çalışmasında, Rusya-Ukrayna Savaşı'nın çevresel güvenlik üzerindeki etkilerini kapsamlı bir şekilde analiz etmektedir. Çalışmada, savaşın çevreye olan etkileri, altyapı ve endüstriyel tesislerin tahribatı, toprak ve su kirliliği, gıda güvenliği, ormansızlaşma, hava kirliliği, karbon salınımı, mayın ve mühimmat atıkları ile iklim değişikliği başlıkları altında incelenmektedir. Son olarak, "Ekonomik Savaşın Akademik Yansıması: 2022 Ukrayna Krizi Sonrası Rusya'ya Yaptırımlar Üzerine Bibliyometrik Bir İnceleme" başlıklı çalışmasında *Muhammet Negiz*, 2022 yılında başlattığı Ukrayna savaşının ardından Rusya'ya uygulanan Batı kaynaklı ekonomik yaptırımların bilimsel literatürdeki yansımalarını kapsamlı bir şekilde incelemektedir. Çalışmada, 2022-2024 yılları arasında Scopus veri tabanında yayımlanmış makaleler, bibliyometrik analiz yöntemiyle ele alınmış ve konuyla ilgili yayınların yıllara göre dağılımı, öne çıkan bilimsel alanlar, en çok yayın yapan ülkeler, kurumlar, yazarlar, dergiler ve temel araştırma temaları, istatistiksel ve görsel olarak analiz edilmektedir.

Bu çalışma, konuyla ilgili literatüre katkı sağlayacaktır. Çalışmaya katkı sağlayan yazarların, bölgeye sahip çıkmaları, Türkiye için yüksek stratejik değeri ve önemi izahtan vareste olan Karadeniz'in farkında olmaları, ona ilgi göstermeleri ve mesai harcamaları önemlidir, takdire değerdir. Çalışmaya katkı sağlayanların zihinlerine ve ellerine sağlık. Çalışmanın yararlı olmasını ve bu serinin kalıcı olarak gelecek yıllarda da sürmesini diliyorum.

Prof. Dr. Gökhan KOÇER
Ankara-Temmuz 2025

3. BÖLÜM
GENİŞ KARADENİZ HAVZASINDA SINIRAŞAN SORUNLAR

EKONOMİK SAVAŞIN AKADEMİK YANSIMASI: 2022 UKRAYNA KRİZİ SONRASI RUSYA'YA YAPTIRIMLAR ÜZERİNE BİBLİYOMETRİK BİR İNCELEME

Arş. Gör. Muhammet NEGİZ
Karadeniz Teknik Üniversitesi

GİRİŞ

Şubat 2022'de başlayan ve taraflarca "işgal" ya da "özel operasyon" (Спецоперация) olarak nitelendirilen Ukrayna krizi, günümüzde de uluslararası gündemin önemli başlıklarından biri olmayı sürdürmektedir (Raimbekova, 2024). Rusya'nın Ukrayna'ya yönelik askeri müdahalesi Avrupa ve Amerika'da büyük bir yankı uyandırmış, bu durumu engellemek amacıyla alınan önlemler arasında ekonomik ve ticari yaptırımlar ön plana çıkmıştır. Modern tarihin en kapsamlı yaptırım paketlerini uygulamaya koyan Batılı devletlere, özel şirketlerin de katılımıyla, Rus ekonomisi için zorlu bir süreç başlamıştır. Ülke ekonomisinin temelini oluşturan savunma sanayii, enerji, bankacılık-finans, havacılık ve lojistik gibi birçok sektör, periyodik olarak duyurulan yaptırım paketleri nedeniyle Batı'dan büyük ölçüde izole edilmiştir (Abay, 2024). Rusya, bu süreçte yerli üretimi artırarak ve alternatif ticari ortaklıklar geliştirerek yaptırımların olumsuz etkilerini en aza indirmeye çalışmaktadır (Negiz, 2024).

Rusya'nın Şubat 2022'de Ukrayna'yı işgalinin ardından ABD, Birleşik Krallık, Avrupa Birliği (AB), Avustralya, Kanada ve Japonya gibi ülkeler tarafından 16.500'den fazla yaptırım kararı alınmıştır (BBC, 2024). Sürekli artan bu yaptırımlar, çeşitli bilimsel araştırmaların odak noktası haline gelmiştir (Huang & Lu, 2022; Mahlstein et al., 2022; Snegovaya et al., 2023; Gaur et al., 2023; Negiz, 2024a). Yaptırımların hem Rusya hem de küresel ekonomi üzerindeki etkileri farklı disiplinler kapsamında ele alınmaktadır. Bu çalışmada, 2022-2024 yılları arasında Rusya ve yaptırımlar bağlamında yayımlanmış bilimsel makaleler bibliyometrik analiz yöntemiyle incelenerek, literatürün genel eğilimi belirlenmekte ve gelecekteki çalışmalar için bir projeksiyon sunulması amaçlanmaktadır.

KAYNAKÇA

Abay, E. G. (2024, Şubat 28). Rus ekonomisi, modern tarihin en kapsamlı yaptırımları altında 2 yılı geride bıraktı. Anadolu Ajansı. https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/rus-ekonomisi-modern-tarihin-en-kapsamli-yaptirimlari-altinda-2-yili-geride-birakti/3149728

Ahmed, S., Hasan, M. M., & Kamal, M. R. (2022). Russia–ukraine crisis: the effects on the european stock market. European Financial Management, 29(4), 1078-1118. https://doi.org/10.1111/eufm.12386

Alkhammash, R. (2023). Bibliometric, network, and thematic mapping analyses of metaphor and discourse in covid-19 publications from 2020 to 2022. Frontiers in Psychology, 13. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.1062943

Aria, M., & Cuccurullo, C. (2017). Bibliometrix: An R-tool for comprehensive science mapping analysis. Journal of Informetrics, 11(4), 959-975. doi: 10.1016/j.joi.2017.08.007

Astrov, V., Ghodsi, M., Grieveson, R., Holzner, M., Kochnev, A., Landesmann, M., … & Bykova, A. (2022). Russia's invasion of ukraine: assessment of the humanitarian, economic, and financial impact in the short and medium term. International Economics and Economic Policy, 19(2), 331-381. https://doi.org/10.1007/s10368-022-00546-5

BBC. (2024, February 23). What are the sanctions on Russia and have they affected its economy? https://www.bbc.com/news/world-europe-60125659

Beauregard, P. (2021). International emotional resonance: explaining transatlantic economic sanctions against russia. Cooperation and Conflict, 57(1), 25-42. https://doi.org/10.1177/00108367211027609

Bosse, G. (2022). Values, rights, and changing interests: The EU's response to the war against Ukraine and the responsibility to protect Europeans. Contemporary Security Policy, 43(3), 531–546. https://doi.org/10.1080/13523260.2022.2099713

Callon, M., Courtial, J., & Laville, F. (1991). Co-word analysis as a tool for describing the network of interactions between basic and technological research: the case of polymer chemsitry. Scientometrics, 22(1), 155-205. https://doi.org/10.1007/bf02019280

Cardwell, P. J., & Moret, E. (2022). The EU, sanctions and regional leadership. European Security, 32(1), 1–21. https://doi.org/10.1080/09662839.2022.2085997

Chen, Y., Jiang, J., Wang, L., & Wang, R. (2023). Impact assessment of energy sanctions in geo-conflict: russian–ukrainian war. Energy Reports, 9, 3082-3095. https://doi.org/10.1016/j.egyr.2023.01.124

Eck, N. J. v. and Waltman, L. (2009). Software survey: vosviewer, a computer program for bibliometric mapping. Scientometrics, 84(2), 523-538. https://doi.org/10.1007/s11192-009-0146-3

Ershov M.V. (2022). Russian economy in the face of new sanctions challenges. Voprosy Ekonomiki. (12):5-23. (In Russ.) https://doi.org/10.32609/0042-8736-2022-12-5-23

Girardone, C. (2022). Russian sanctions and the banking sector. British Journal of Management, 33(4), 1683-1688. https://doi.org/10.1111/1467-8551.12656

Larch, M., Shikher, S., Syropoulos, C., & Yotov, Y. V. (2022). Quantifying the impact of economic sanctions on international trade in the energy and mining sectors. Economic Inquiry, 60(3), 1038-1063. https://doi.org/10.1111/ecin.13077

Latipov, O., Lau, C. A., Mahlstein, K., & Schropp, S. (2022). The economic effects of potential eu tariff sanctions on russia — a sectoral approach. Intereconomics, 57(5), 294-305. https://doi.org/10.1007/s10272-022-1074-1

Mahlstein, K., McDaniel, C. A., Schropp, S., & Tsigas, M. (2022). Estimating the economic effects of sanctions on russia: an allied trade embargo. The World Economy, 45(11), 3344-3383. https://doi.org/10.1111/twec.13311.

Mardones, C. (2022). Economic effects of isolating russia from international trade due to its 'special military operation' in ukraine. European Planning Studies, 31(4), 663-678. https://doi.org/10.1080/09654313.2022.2079074

Meissner, K. L., & Graziani, C. (2023). The transformation and design of eu restrictive measures against russia. Journal of European Integration, 45(3), 377-394. https://doi.org/10.1080/07036337.2023.2190105

Negiz, M. (2024). Küresel şirketler ve Batılı ülkelerin ekonomik yaptırımlarına direnç ve uyum: Rusya örneği. İçinde Ö. Tüfekçi & F. Kırbaşoğlu (Eds.), Karadeniz: 2023 gelişmeleri ışığında bölgesel değerlendirmeler (pp. 271–304). Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları.

Negiz, M., (2024a). Uluslararası Yaptırımların Gölgesinde Başarı Arayışı: Rus İşletmecilik Okulları. MEF Üniversitesi V. Uluslararası Eğitim Bilimleri Öğrenci Konferansı (pp.65). İstanbul, Türkiye.

Ngo, V. M., Huynh, L. D. T., Nguyen, P. V., & Nguyen, H. H. (2022). Public sentiment towards economic sanctions in the russia–ukraine war. Scottish Journal of Political Economy, 69(5), 564-573. https://doi.org/10.1111/sjpe.12331

Öztürk, O., & Gürler, G. (2022). *Bir literatür incelemesi aracı olarak bibliyometrik analiz* (3. baskı). Nobel Bilimsel Eserler.

Quaglia, L., & Verdun, A. (2023). Weaponisation of finance: the role of european central banks and financial sanctions against russia. West European Politics, 46(5), 872-895. https://doi.org/10.1080/01402382.2022.2155906

Raimbekova, A. (2024, 19 Kasım). Rusya-Ukrayna Savaşı'nın başlamasının üzerinden 1000 gün geçti, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/rusya-ukrayna-savasinin-baslamasinin-uzerinden-1000-gun-gecti/3397558

Sedrakyan, G. (2022). Ukraine war-induced sanctions against russia: consequences on transition economies. Journal of Policy Modeling, 44(5), 863-885. https://doi.org/10.1016/j.jpolmod.2022.08.003

Sokhanvar, A., & Bouri, E. (2023). Commodity price shocks related to the war in ukraine and exchange rates of commodity exporters and importers. Borsa Istanbul Review, 23(1), 44-54. https://doi.org/10.1016/j.bir.2022.09.001

Şimşir, İ. (2022). Bibliyometri ve bibliyometrik analize ilişkin kavramsal çerçeve. O. Öztürk ve G. Gürler (Ed.), Bir literatür incelemesi aracı olarak bibliyometrik analiz (3. baskı) içinde (ss. 7-31). Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.

Timofeev, I. N. (2022A). Policy of sanctions against russia: newest stage. Journal of the New Economic Association, 55(3), 198-206. https://doi.org/10.31737/2221-2264-2022-55-3-11

Timofeev, Ivan N. (2022). Sanctions on russia: a new chapter. Russia in Global Affairs, 20(4). https://doi.org/10.31278/1810-6374-2022-20-4-103-119

Ubarevich, N. V. (2022). Regiony Rossii v novykh ekonomicheskikh usloviyakh. Zhurnal Novoy ekonomicheskoy assotsiatsii, (3)(55), 226–234. https://doi.org/10.31737/2221-2264-2022-55-3-15

Zhu, J. and Liu, W. (2020). A tale of two databases: the use of web of science and scopus in academic papers. Scientometrics, 123(1), 321-335. https://doi.org/10.1007/s11192-020-03387-8